

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

ІНТЕГРАЦІЯ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ

Анжела Войнаровська

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
anzhelka.voinarovska@gmail.com*

Науковий керівник: *Галина Котломанітова*

Постановка проблеми. В сучасному освітньому просторі України активно розробляються шляхи інтеграції дітей з особливими освітніми потребами. Не зважаючи на те, що процес створення інклюзивного середовища відбувається досить давно, і сьогодні ми маємо дещо формалізований підхід до інтеграційного процесу – в першочергову площину ставиться матеріально-технічне оснащення навчальних закладів, тоді як особливостями роботи з такими дітьми і в освітньому просторі має стати впровадження мультидисциплінарного підходу, а також ведення якісного психолого-педагогічного та медико-соціального супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних досліджень на увагу заслуговують праці С. Трикоз, Г. Блеч, які вивчали загальний розвиток дітей з особливими освітніми потребами; наукові розвідки О. Романової, що досліджувала питання включення дітей з особливими освітніми потребами в освітнє середовище; особливості психокорекції поведінки дітей з особливими освітніми потребами засобами арттерапії, які вивчав С. Березка.

Мета статті – розкриття особливостей інтеграції в освітнє середовище дітей з особливими освітніми потребами соціально-педагогічними засобами.

Виклад основного матеріалу. Оновлене законодавство України в галузі освіти забезпечує правові засади подальшого розвитку системи освіти в частині створення умов для навчання, реабілітації, соціальної адаптації, інтеграції в суспільство дітей з особливими освітніми потребами. Поруч з цим, державна політика у сфері освіти формується таким чином, щоб задовольнити всі освітні потреби дітей з особливими освітніми потребами, сприяти розвитку освітніх систем і разом з тим стати складовою нової соціальної та економічної політики. А це, у свою чергу, вимагає становлення нової філософії державної політики щодо дітей з особливими освітніми потребами, проведення кардинальних реформ в існуючій системі освіти, які б гарантували рівність можливостей для всіх дітей та молодих людей на доступ до дошкільної, шкільної, професійної та вищої освіти [4, с. 93].

Отже, аналізуючи стан інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітній простір України варто зазначити, що поширення цього процесу значною мірою гальмується через банальну неготовність більшості загальноосвітніх шкіл та навчальних закладів інших ланок освіти прийняти учнів з особливими освітніми потребами. Йдеться, насамперед, про відсутність у навчальних закладах архітектурної доступності, нестача сучасного корекційно-реабілітаційного обладнання, невизначеність із фінансуванням корекційних педагогів, недостатню кількість спеціальних автобусів, пристосованих для перевезення учнів з особливими освітніми потребами тощо [2, с. 52].

Упродовж останніх десятиліть освітньо-виховний простір України характеризується тенденцією до розвитку та урізноманітнення діяльності традиційних навчальних інституцій, збагаченні й розширенні їх функцій, технологій роботи, а також у створенні інноваційних педагогічних систем, що відіграють важливу роль у наданні якісних освітніх послуг для всіх категорій населення. Педагогічна реальність, визначальним чинником якої є стан національної системи освіти й виховання, покликана до життя створення інноваційної моделі інноваційної освіти, як педагогічної системи, головною ознакою якої є максимальне забезпечення особистісно орієнтованого підходу у навчанні й вихованні дітей з метою їх саморозвитку й самовдосконалення [4, с. 95].

Особливі освітні потреби дітей виявляються по різному, що вимагає наявності різноманітних форм організації навчання – від глибоко диференційованого (абілітаційного) до інклюзивного. Навіть коли дитина з особливими освітніми потребами навчається не в спеціальній установі, а в умовах інтеграції – це повинно бути спеціальне навчання. Тільки так можна добитися успішної адаптації дитини до школи та отримання нею освіти, що буде однією з умов її адаптації та інтеграції в подальшому дорослому житті [5, с. 37].

Аналіз досвіду розвитку інклюзії в Україні та світі дозволяє виділити такі проблеми для ефективного впровадження інклюзивної освіти:

- недостатність або повна відсутність фінансової забезпеченості цього напрямку (перші спроби впровадження інклюзії в Україні було здійснено в більшості силами організацій та за рахунок об'єднань батьків дітей з особливими освітніми потребами);

- відсутність або недостатність адекватного асортименту освітніх послуг, а також відсутність або невідповідність інклюзивного дизайну шкільних будівель для якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами;

- насильницький характер протікання інтеграційних процесів, відсутність гнучкої системи для отримання гарантованого переліку освітніх, психологічних, соціально-педагогічних та корекційних послуг наданих навчальним закладом;

- неготовність та небажання суспільства (у своїй більшості) до інклюзивних процесів, до щоденної взаємодії та співпраці з людьми з інвалідністю на рівних [3, с. 69].

Тому, одним з напрямів соціально-педагогічної роботи у суспільстві, а зокрема в умовах закладу загальної освіти, має стати широка просвітницька робота щодо формування інклюзивної компетентності населення та формування толерантності та поваги до дітей з особливими освітніми потребами. З цією метою необхідно визначитися з обґрунтуванням цілісного комплексу умов, необхідних і достатніх для формування доступної якісної освіти в умовах важкодоступного та віддаленого регіону, в рахування яких дозволить визначити основні напрямки розвитку та становлення інклюзивної освіти. До таких умов можна віднести:

- діагностика стану здоров'я та фізичних можливостей дітей;
- дієвий контроль за ходом впровадження інтеграції дітей з особливими освітніми потребами;
- ієрархічна організація і розподіл повноважень у міжвідомчій взаємодії;
- матеріально-технічне, навчально-методичне забезпечення організації інклюзивного навчання у школах;
- інформаційний супровід діяльності освітніх закладів з інклюзією;
- оновлення стратегії і тактики взаємодії педагогів з батьками, зміна її векторів та акцентів, залежно від потреб регіону [2, с. 57].

Сучасна соціально-педагогічна наука використовує широкий спектр психолого-педагогічних форм, методів та засобів, які сприяють інтеграції дітей з особливими освітніми потребами. Соціальні працівники, практичні психологи, вчителі-дефектологи для забезпечення навчання та отримання успішних результатів під час роботи з дітьми з особливими освітніми потребами часто використовують ігрові технології, казкотерапію, відвідування театрів, музеїв, галерей, різні спортивні і культурно-просвітні заходи, які стають ефективними засобами в інтеграції дітей цієї категорії в освітній простір. Саме тому використання ігрових та арттерапевтичних технологій набуває особливого значення, оскільки вони дозволяють поєднувати елементи творчої, дослідницької та пізнавальної діяльності в процесі інтеграції дітей з особливими освітніми потребами [1, с. 141].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, державна освітня політика України наразі зазнає активних реформувань та доповнень відповідно до вимог часу, впливу на систему освіти зовнішніх та внутрішніх, об'єктивних та суб'єктивних чинників, так як освітня політика є складовою внутрішньої політики держави, інструментом забезпечення фундаментальних прав і свобод особистості, підвищення темпів соціально-економічного та науково-технічного розвитку, гуманізації суспільства, рівня культури громадян. Тому основним завданням інтеграції дітей з особливими освітніми потребами і освітнє середовище стає забезпечення повноцінного й гідного їх життя, адаптація в освітній простір загальноосвітньої школи, безпосередня посильна участь у житті суспільства, включення в соціальні відносини. Подальші наукові розвідки спрямовуємо на дослідження проблеми підготовки фахівців до

реалізації інтеграційного процесу дітей з особливими освітніми потребами у освітній простір навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березка С. В. Особливості психокорекції поведінкових розладів дітей з порушенням інтелектуального розвитку засобами арттерапії : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.08. Київ, 2019. 291 с. 2
2. Глушенко К. О., Гладких Н. В. Актуальні проблеми навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями розвитку в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2014. Вип. 26. С. 52–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_13_3
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / кол. авторів : А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ : ЦППО АПН України, 2007. 128 с. 4
4. Хіля А. В. Актуальні проблеми організації навчально-виховного процесу у школі у контексті реалізації ідей інклюзивної освіти. *Традиції та інновації в практиці початкової школи* : зб. наук. пр. Сімферополь : КІПУ, 2012. С. 93–97. 5
5. Chervinska I. The educational space as a sphere of interaction school, family and civil society. *Scientific bulletin of Chetm. Section of Pedagogy* / redakcja : przewodniczacy P. Mazur. 2016. No. 1. P. 37–43. 1

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ: СТРАТЕГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ТА РЕСУРСИ

Анастасія Громова

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
gromovaa@gsuite.pnpu.edu.ua

Постановка проблеми. У сучасному світі, особливо в умовах кризи, процес соціальної адаптації може стати важкою задачею для багатьох людей. Психологічні аспекти цього процесу вимагають уваги та дослідження з метою розробки ефективних стратегій психологічної підтримки та використання наявних ресурсів для полегшення адаптації до нових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему адаптації досліджували такі вчені, як: К. Безверха, А. Коваленко, Д. Мельничук, О. Ткачишина, Т. Шибутані. Соціально-психологічну адаптацію досліджували Г. Андрєєва, О. Блинова, Н. Завацька, Т. Кабаченко, В. Кислий, І. Кон, Н. Мазіна, О. Макарова, А. Налчаджян, О. Сафін, Т. Титаренко, Г. Циганенко, М. Ярошевський. Так, О. Блинова досліджувала взаємозв'язок між адаптацією та психологічним благополуччям мігрантів. Т. Титаренко зосереджував увагу на порушенні адаптації та її соціально-психологічній профілактиці. Важливість соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб було висвітлено в роботах О. Чуйко.